

בס"ד

הארי שבחבורה

שביבין דנורא בוערים ומרצדים מסוף
העולם ועד סופו מיקוד תבערת לבבו של

הגאון החסיד המופלא רבי
אברהם שטרנהארץ

זצ"לה"ה

פארם ואלופם של אנשי שלומנו
בכל מקומות מושבותיהם

לקראת הילולא רבא דיליה ביום שנתעלה לגנוי מרומים, כ' אלול תשט"ו – תשע"ח, נסורה נא לכרמים לרעות בעקבי הצאן, גדולי ומאורי אנ"ש בדורות האחרונים אשר הותירו לנו ברכה זכרונות הוד שחרטו במכתביהם ואמריהם אודות החסיד הנשגב רבי אברהם שטרנהארץ "הארי שבתורה" [כפי שהטיב להגדירו תלמידו החסיד הגדול רבי שמואל שפירא זצ"ל].

הוא השריד אשר ה' קורא, שמיום עמדו על דעתו הקדיש תמצית חלבו ודמו להאיר אור צדיקו של עולם אדמו"ר הקדוש מוהר"ן זיע"א לארץ ולדרים עליה, דורות על דורות משך יותר משבעים שנה

| נתן רובין |

וזאת למודעי!

כי לקט האמרים אשר הובא במאמר זה אינו אלא מעט מן המעט, אשר הספקנו בזמן קצר להעתיק מן השבח המגיע לכתובים אודות רבי אברהם זצ"ל. ורובא דרובא מאשר ישנו בכתובים ובעל-פה, ובפרט בכתביהם של תלמידיו המובהקים כדוגמת הגאון החסיד רבי גדליהו קעניג זצ"ל, שספרי מכתביו "שערי צדיק" עמוסים מזן אל זן מתורתו שיחתו ושבחו של אותו זקן, וכן בכתבי הגאון החסיד רבי נתן צבי קעניג, והתהילה והתפארת אשר נשמעו מפי החסיד הישיש רבי משה בורשטיין זצ"ל ובנו החסיד הנלבב רבי נחמן זצ"ל, גם מעוד רבים מגדולי אנ"ש. אשר מכל אלה לא הספקנו מחמת קוצר הזמן לעיין ולהעתיק מכתביהם כי אם כמלקק מן הים, ותקצר יריעה זו מהכיל גם חלק אחד ממאה מדבריהם, ומן הראוי לייחד להם חיבור שלם ומקיף, ועוד חזון למועד אי"ה.

מפתח אישים

דבריהם של גדולי אנ"ש בדורות האחרונים מפיהם ומפי כתבם לפי מספר עמוד

- ט ..... החסיד רבי אברהם ב"ר נחמן
- י ..... החסיד רבי שמשון ברסקי
- יא ..... החסיד רבי יצחק ברייטער
- יד ..... החסיד רבי מרדכי סוקולובר
- טז ..... חבורת אנ"ש דארה"ב
- טז ..... החסיד רבי ישראל אבא רוזנפלד
- יז ..... החסיד רבי שלמה וועקסלער
- יז ..... החסיד רבי שמואל הורביץ
- יח ..... החסיד רבי הירש ליב ליפל
- כ ..... החסיד רבי בן ציון אפטר
- כא ..... החסיד רבי גדליהו אהרן קעניג
- כג ..... החסיד רבי אברהם יעקב גולדרייך
- כג ..... החסיד רבי שמואל שפירא
- כד ..... החסיד רבי אליהו חיים רוזין
- כה ..... החסיד רבי לוי יצחק בנדר
- כו ..... החסיד רבי יצחק מאיר קורמאן
- כז ..... החסיד רבי נתן צבי קעניג

- החסיד רבי יעקב מלמד ..... כט
- החסיד רבי משה בורשטיין ..... כט
- החסיד רבי נחמן בורשטיין ..... כט

ולבהחל"ח:

- הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטר ..... לא
  - הרה"ח רבי שמואל משה קרמר ..... לב
  - הרה"ח רבי אלעזר מרדכי קעניג ..... לג
- תמצית תולדותיו משורטטים בידי החסיד רבי נתן צבי קעניג..... כז
- חשיפה: מכתב הרבי ר' שלומקה מזוועהיל אודות רבי אברהם..... לה

פתיחה

'אשרי רבו שלמדו תורה'

לאורך הדורות אנו רואים את גודל האחריות אשר קיבלו על עצמם תלמידי רבנו הקדוש, בתפקידם להפיץ המעיינות חוצה, ולהאהיב שם הצדיק בקרב ישראל, עד שיחפשו הבריות ויחקורו "מיהו רבו שלמדו תורה" ויזכו גם הם לטעום מצוף מתיקות האור ויראו כי טוב סחרה מכל סחורה.

אחד המיוחד שבאנשי שלומנו בדורות האחרונים היה החסיד המופלא רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל. לא זו בלבד אשר עורר את האהבה דקדושה בקרב אנשי שלומנו עד שתחפץ ותבער בקרבם, עוד זאת גידל ורומם שם הצדיק יסוד עולם הנמ"ח זיע"א בפני כל סביבותיו, והמתיק והאהיב את מימי הנחל בקרב שכבות הציבור, אף מחוגים הרחוקים משיגה ושיחה של ברסלב, בצורה שאין לה אח ורע בדורותיו, ולהמחיש הדברים נקוט שתים או שלושה עובדות, שאינן אלא משל ודוגמא קלה לעוצמת השפעתו על כל סביבותיו.

בא פעם הי'בית ישראל' מגור ז"ל לברכת 'שבע ברכות' של אחד מאנשי שלומנו שהתקיימה בליל שבת והיה כבר חושך ושמע את רבי אברהם סופר שטרנהארץ לומד תורה בליקוטי מוהר"ן בעל פה כדרכו, נעמד בצד ושמע דיבוריו. אחר כך כשהלך חזרה נענה למלויו: איני מבין מדוע קורים בני העולם לחסידי ברסלב "חסידים מתים", וכי מתים הם? חיים ומחיים הם! (שיש"ק ה, שכח).

ומן העניין לצטט עוד את דבריו של הגאון המקובל רבי פישל אייזנבך זצ"ל חתנו של המקובל הגאון ריא"ז מרליות זצ"ל, שכידוע היה מקורב ביותר לאנשי שלומנו ובמיוחד היה קשור בלב ונפש אל רבי אברהם, עד כדי שבעת עלייתו של רבי אברהם לראשונה לציון הרשב"י זיע"א ישב אצלו הריא"ז בשלוש-סעודות וקילף לפניו תפוז, והגישו לפניו כשהוא מתבטא: שיהא זה כהקרבת 'ביכורים'...

וכך כותב חתנו של ריא"ז הגאון רבי יחיאל פישל אייזנבך זצ"ל ראש ישיבת 'שער השמים':

ודכרנא קודם נישואי, כד הוינא בר תמניא סרי, ונטל אותי מו"ח זצלה"ה לעשות שבעה ימים בצילא דמהימנותא דהרשב"י בימי ההילולא קדישא דיליה. וביקש אז מהגאון החסיד הישיש ר' אברהם שטרנהארץ זצ"ל⁵ שיקחני תחת כנפיו בימים

הללו, ויעסוק עמי בספרי הרה"ק מבראסלב ותלמידו ר' נתן. ומדי יום ביומו עסק עמי בספרי ליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות.

(הסכמה לספר ישחו של צדיק')

וכן עוד ועוד מגדולי גאוני ירושלים שנכבשו בקסמו של אותו חסיד מופלא, ומיום שהופיע בהדר גאונו בעיה"ק עלתה בעיניהם קרנו של רבינו הקדוש ואנשיו. אז בעת אשר עלה רבי אברהם בשנת תרצ"ב לחונן את ארץ הקודש, נפוצה השמועה בירושלים דאז כי 'ארי עלה מבבל'. והיה זה ה'טעפליקער רב' הגאון רבי שמשון אהרן פולנסקי, (מלפנים רבה של העיר טעפליק שעלה לירושלים, והוכתר לאחד מגאוני ההוראה שבה, ואף הסמיך עשרות רבות של מורי הוראה בעיה"ק ירושלים), שכאשר שמע כי רבי אברהם בא בשערי ירושלים חרד לקראתו ונחפז לראות הדר זיו פניו.

הגאון רבי שמשון פולנסקי אב"ד טעפליק

מרוב הערצתו את כבוד תורתו של רבי אברהם טרח רבי שמשון לתור בעצמו אחר אכסניא נאותה לאיש אשר כמותו, את שכונת 'בתי אונגרין' אותה בחר למושב לו, ואכן ישב בה החסיד הקדוש למשך יותר משנה (בבית רבי עמרם יוסף וולנשטיין, חמיו של החסיד רבי שמואל הורביץ).

ומשהתברר כי עלה רבי אברהם בגפו כשהוא נקי מכל נכסיו שנותרו מאחורי מסך הברזל האמתני, לא היסס רבי שמשון לוותר על מעמד פרנסתו שלו, כבוחר תלמידי ישיבת "שומרי החומות", ולהעניקו בחפץ לב לרבי אברהם!

ומספר מקורבו של אב"ד טעפליק, הגאון רבי מרדכי אהרן שיינברגר שליט"א ראש כולל "שומרי החומות":

בעיני ראיתי כיצד היה רבי אברהם שטרנהארץ נכנס לבית המדרש, והגאון מטעפליק שישב והגה בתורתו היה קם לכבודו מלא קומתו. וכשתמהתי פעם לפניו מה ראה לכבד כל-כך את החסיד הישיש הזה, נענה אלי: 'מה אתה שואל אודותיו, והלא עמו למדתי הוראה וממנו קיבלתי סמיכה!!'

כך האהיב רבי אברהם את דרכו של רבינו, באישיותו הנשגבת במתיקותו הכובשת ונועם אמריו המופלאים, אשר התמזגו בחדא מחתא עם גאונות ובקיאות מבהילים בכל חדרי התורה, ועל כולנה תבערת ליבו באישו הנצחית של רבו, אשר לשונותיה

ליחכו והקרינו מאיתו כאש תמיד אשר תוקד והגיעו עד לארצות מרחקים, עד שהשתבחו בו אנ"ש בכל קצווי תבל והעלוהו על נס כמעתיק השמועה המיוחד שבדורו.

ואך דוגמא נקוט להערצה העצומה שחשו אליו האריות דאנ"ש באומן, שכאשר היה רבי אברהם ננס לקלויז באומן היה כל הקהל נעמד מפני כבודו מלוא הקומה (מפי הרה"ח רבי מנחם רוזנפלד שליט"א ששמע מזקני החסידים). כמו כן היו ממתנינים להופעתו כדי להתחיל את התפילות, ופעמים שהיה משתהה בצרכי ציבור בהם עסק באמונה, או אז היה נשלח שליח להביאו לקלויז כדי להתחיל בתפילה (מפי הרה"ח הישיש רבי יואל שטרקס ז"ל)

* * *

אם אמנם כבר נכתבו, ועוד נכתבים, יריעות רבות אודות קורות חייו המופלאים, עמוסי הפעלים העצומים לבנינה של ברסלב בדורו, כמו גם התלאות הרבות אשר סבבוהו מילדותו עד שנותיו האחרונות, ועל כולם התגבר כארי והקדיש כל אשר לו בהתמסרות והקרבה מוחלטת, כולו קודש לרומם כבוד רבינו הקדוש ולהפיץ מעיינותיו (וראה להלן תמצית קורות חייו שנכתבו בידי החסיד רבי נתן צבי קעניג זצ"ל).

אך על זאת שמנו ליבנו כי עד היום עדיין לא נקבצו לפונדק אחד, דבריהם הם זכרונם של רוב ככל גדולי אנ"ש בדורו, שהתבטאו אודות הארי שבחבורה, הדולה ומשקה הגדול, שממנו שאבו עדרי אנ"ש בכל מקומות מושבותיהם את תורת הצדיק הבהירה.

לכבוד יום השנה לפטירתו ירדנו לגנים ללקוט שושנים, זעיר פה וזעיר שם, מעט מדבריהם הבעורים של גדולי וחשובי אנ"ש בדורות האחרונים, מהם אשר כבר נדפסו ומהם כתיבי יד שטרם ראו אור, אודות החסיד המופלא שבערכין רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל. ונציין בזה את העידוד והדרבון למלאכת הקודש שקיבלנו מאת הרה"ח רבי משה קרמר שליט"א שסיבר אוזננו בחשיבות עניין גדול זה.

אין זה אלא עוד פרק במכלול מסכת חייו של החסיד הגדול, שבצורה נדירה נקשרו בו כל חבורות אנ"ש בדורו. בימי חייו נדד ממקום למקום, והספיק לשבת בטשעהרין – קרימנטשוק – אומן – וירושלים, אך מצודתו פרושה היתה על קיבוצי אנ"ש דפולין, אוקראינה, ארה"ק וארה"ב.

החסיד רבי אברהם בן ר' נחמן מטולטשין זצ"ל

קשרי הידידות של רבי אברהם ב"ר נחמן עם רבי אברהם שטרנהארץ כרוכים היו בהערכה גדולה האחד לכבוד תורתו וגדולתו של חבירו.

קודם שהדפיס רבי אברהם ב"ר נחמן את ספרו ביאור הליקוטים בא אליו ואמר לו היות שקשה עליו כעת לסדר ספרו ע"כ הוא מוסר לו את כתביו ומה שיהיה נראה בעיניו כי הוא מוכשר להדפיס יסדר ואת זה ידפיס, וסידר אז עד סימן ח' ואת זה הדפיס ר"א בר"נ.

(יקרא דחיי עמי קסג)

לפנינו מכתב מעניין אשר הביאו רבי אברהם ב"ר נחמן בעילום שם בספרו הקדוש 'ביאור הליקוטים', אודות עלייתם של דרי אוקראינה לארה"ק. מתוכן המכתב מובן כי רבי אברהם ב"ר נחמן נתבקש להצטרף להתנגדות של כמה מזקני אנ"ש באוקראינה (כהחסיד הגדול רבי מיכל נכד מוהרנ"ת ועוד), שחששו שמא העולים לארה"ק ימנעו מלהגיע לקיבוץ רבינו הקדוש באומן לימי ראש השנה הק'.

[היה זה לאחר שר"א בר"ן נשא זוגתו בזיווג שני ונדבר עם ר"א שטרנהארץ לעלות עמו לארץ ישראל, ונענה לו. אלא שאז נתעוררו זקני אנ"ש ופקדו עליו שלא יסע ולא יפרד מהראש השנה של רבינו הקדוש].

במכתב זה אשר מקובל אצל רבים מאנ"ש כי נכתב לרבי אברהם שטרנהארץ (ראה גם בשיש"ק ד, תלג). מגלה רבי אברהם ב"ר נחמן דעתו שכהיום בהחלט יכולים גם דרי ארה"ק לזכות להשתתף בקיבוץ הקדוש באומן שהרי "הדרך כבוש ותמידי", ואף מחיר הנסיעה כהיום מורה על השתכללות הדרכים שכן "כל מחיר הנסיעה לבעל הספינה ברצוא ושוב הוא בכ"ה רובל כסף":

הנני להציג לפניך הקורא, גם ראשי פרקים מהמכתב אשר הכנתי בענין זה, לשלוח למופלא בתורה וביראה וכו':

על אודות הנסיעה לארץ ישראל שדיברנו בהיותי אצלו, אין ביכלתי ועניות דעתי לברר ולקבוע גם ההלכה כמותו.

...אבל בנידון דידן, ובאלה הימים, שכבר זכינו לשמוע קול הקורא במדבר, פנו דרך ה', כל גיא ינשא, וכל הר וגבעה ישפלו וכו', ובמים עזים נתן לנו השם יתברך את הדרך ונתיבה בנפלאות שלא היו מעולם, וכל מחיר הנסיעה לבעל הספינה ברצוא ושוב הוא בכ"ה רובל כסף, והדרך כבוש ותמידי, עד שיש ביכולתו לנסוע ולבוא ברצוא ושוב גם משם לאומאן לימי ראש השנה הקדושים. ואיך נכנה ונקרא

בשם פירוד והרחקה מאדמו"ר הקדוש ז"ל, להיושב בארץ עיר אלקינו?! ובתכלית ההיפך נכנה ונקרא בשם קירוב ודביקות לאדמו"ר ז"ל, להיושב בארץ העממים?! ויש שגם במקומו ממדינת רוסיה, רחוק וכבד עליו הדבר כמארצינו ממש כנודע...

(ביאור הליקוטים סי' קנה)

ולסיומא דמילתא דא נוסף מה שנשמע מפי הרה"ח רבי לוי יצחק בנדר כי ר"א בר"ן שביקש לשכנע את רבי אברהם שטרנהארץ לעלות לארה"ק, טען לפניו: "הרי אתה הנך בעל מעמד פרנסה כ'בעל תפילה' מבוקש, וודאי שתוכל לנסוע לאומן בריש כל שנה ושנה בדמי משכורתך שבכל השנה".

החסיד רבי שמשון ברסקי זצ"ל

היה זה בעת שיסדו אנ"ש חסידי ברסלב בפולין את ענין ההתקבצות יחדיו לראש השנה, לזכר הקיבוץ הקדוש אצל רביה"ק בעיר אומן, כאשר דרכי ציון היו סגורות ומסוגרות אין יוצא ואין בא.

יצא אז החסיד הגדול רבי שמשון ברסקי זצ"ל מאומן, נכד רביה"ק, בהבהרה לאנ"ש דפולין, שלא יטעו ח"ו אחר ההרגל והרגשת הלב עם התאסף ראשי עם ללובלין, לחשוב שיש איזהו ענין של תיקוני ראש השנה בכל מקום אחר, מלבד בציונו הקדוש של הנמ"ח. וזה אשר שלח להם:

גם דיברתי עם רבי אברהם סופר [שטרנהארץ] ונתברר הדבר, אז דיא אסיפה פין אנשי שלומנו בפולין כמו בשנה העבר איז נאר א טובה להתפלל במתינות ובהתעוררות, אבער וועגען תיקון פין ראש השנה דארפין כל אנשי שלומנו ביינקען לאומין. כי ראש השנה שם ולא בשום מקום אחר, כן אמר מוהרנ"ת ז"ל.

[בתרגום חופשי: גם דיברתי עם רבי אברהם סופר ונתברר הדבר, שאסיפת אנשי שלומנו בפולין, כפי שנתקיימה בשנה שעברה, היא טובה רק לעניין התפילה במתינות ובהתעוררות, אבל לעניין תיקון ראש השנה צריכים כל אנשי שלומנו לכסוף לאומן, כי (תיקון) ראש השנה הוא שם ולא בשום מקום אחר, כן אמר מוהרנ"ת ז"ל]

(שארית ישראל מכתב סב)

החסיד רבי יצחק ברייטער זצ"ל הי"ד

החסיד רבי יצחק ברייטער

מפיה גחלתה של ברסלב בערי פולין היה החסיד הנלהב רבי יצחק ברייטער, הוא ליבה והגחיל את אשו הגדולה של רבינו הקדוש, אשר הכתה שורשים בליבות מאות ואלפי המקורבים שהלכו וכבשו את פולין שלפני המלחמה הארוכה. מעולם לא פסק רבי יצחק מלחשוב מחשבות האיך להוסיף פעלים והשפעה לעניינו של רבינו הקדוש בפולין.

תכנית אחת אותה ניסה רבי יצחק להוציא לפועל ובה תלה תקוות עצומות, והיתה זו משאלתם של כלל אנ"ש דפולין שבשמם דיבר רבי יצחק, להביא את החסיד הגדול רבי אברהם שטרנהארץ לפולין להאיר בה את אורו של המאור הגדול.

גם כשהבין רבי יצחק ברייטער כי ע"פ טבע לא שייך שתתגשם משאלת ליבו, לא נח ולא שקט על שמריו. במכתבים נלהבים מלאים ביטויי הערכה כבירים על ר' אברהם, דרבן ודחק באנ"ש המתעסקים בקדשים, לעשות כל מה שאפשר להוציא הדבר לפועל.

הוא פונה במכתב להרי"מ קורמן בשנת תרצ"ב, הזמן שבו החלו לראשונה להגות בפרטי הרעיון הנשגב שבו "תלויה התחדשות גדולה לכל אנ"ש שבפולין". בתוך כתיבתו עולה ליבו על גדותיו, עד שמרוב השתוקקותו וגעגועיו לשמו ולזכרו של החסיד הגדול היושב בהיכל רביה"ק, מתעורר הוא לבכיה ונאלץ לעצור בעד עטו המשתפך:

לכן רציתי לכתוב לך ולעורר אותך, שתשתדל בזה להשיג רשיון עבור רבי אברהם סופר [שטרנהארץ], אשר בהופעתו אלינו תלויה התחדשות גדולה לכל אנשי שלזמינו שבפולין. ואודות החשש של ריבוי אור וההצטרפות המרובה, האמת שאין צריכין לעשות דבר מבולבל וזר שקורין "פליטיוואטע", אבל בהשתדלותינו להביאו אלצנו יהיה בחינת הכנסת אורחים הגונים שגדולה כהקרבת תמידין וכקבלת פני השכינה ממש.

כי נזכה להתחדש לילך בדרך רבינו זכרונו לברכה בהתחדשות נפלאה תמיד. ונזכה לראות פני השכינה, אשר אלף הפנים ראו הפנים אשר אלף הפנים ראו פני פני זכו'. מוכרח אני להפסיק כתיבתי מגודל ההשתוקקות והגעגועים והבכיה, אשר נתעוררים בקרבי בזכרי עבודת משרתים באי היכל בהיכל, עולי ציון ברננה, מה אומר ומה אדבר.

...ותראה להשתדל בעניין נסיעת ר' אברהם למדינתנו [פולין], כי לפי דעתי הוא שלא בדרך הטבע שיתנו לו רשיון על זה שיתנו לו וזיעם בלי שיפקארטן אבל

השי"ת יעשה את שלו ואתה תעשה את שלך...

דברי אחיך יצחק ברייטער

(נעימות נצח עמי פ"א ופ"ז)

[ובנותן טעם למכתב הגעגועים האחרון, נצטט בזה את דברי תלמידו חביבו של רבי אברהם, ה"ה מעתיק השמועה החסיד הבלתי נשכח רבי נחמן בורשטיין ז"ל בספרו 'אוצר נחמני' (סי' ט):

מוהרנ"ת ז"ל אמר: "וואויל דיא אויגן וואס האבן גיזעהן דער רעבינס אויגן, אין וואויל דיא אויגן וואס האבן גיזעהן דיא אויגן וועלכעס האבן גיזעהן דעם רעבינס אויגן" (אשרי העיניים שראו את עיני רבינו הקדוש, ואשרי העיניים שראו את העיניים שראו את עיני רבינו הקדוש). ורבי אברהם ב"ר נחמן כשהגיד השיחה הזאת, הוסיף וסיים: וכן הוא מדור לדור (שמעתי מר' לוי יצחק).

א"ה: אשרינו שזכינו ברוך ה' בדורנו לראות עיני מורנו הרב רבי אברהם שטרנהארץ ז"ל שזכה עוד לראות במו עיניו לפחות חמשה אנשים שזכו לראות עיני רבינו ז"ל, אשרינו!!! ועיין בליקוטי מוהר"ן סי' צ"ח שהצדיק יש לו עיני ה' כמו שכתוב (תהלים לד) עיני ה' אל צדיקים. עיין שם].

באותה תקופה פונה ר' יצחק ברייטער במכתב נוסף. הוא מפציר ברי"מ קורמן להחליץ חושים, ולפעול אצל הגאון מהר"ם שפירא רבה של לובלין, שימליץ בפני הגורמים הנדרשים עבור הבאתו של רבי אברהם לפולין בדרכו הנכספת לארה"ק. במכתבו הוא מבקש להסביר כי רבי אברהם "הוא איש כזה אשר רבני פולין וכל ארץ אירופה צריכין להתיעץ עמו בדברים הנוגעים להאמונה ולהאגודה":

ב"ה ג' במדבר צ"ב ורשה.

אחי יצחק מאיר קארמאן נרו יאיר וכו'.

בוודאי כתב לך ידידנו אהרן ליב ושלח לך את המכתב של רבי אברהם סופר, אודות להשתדל עבורו אצל רב גדול רשיון שיסע דרך פולין. וכאשר תבין היה זה הדבר ישועה גדולה לכל הקיבוץ, שהיו מתחדשים כולם לטובה בהתחדשות נפלאה כי אינם זוכים ליסע למקום הנחמד, לכך היו כולם נתחדשים כמאז כאשר תבין מעצמך.

לכן צריך אתה כאשר הושיעך ה' שכל הדברים הגדולים הולכים דרך ידך, כך תזכה ברחמי השי"ת לדבר עם הרב מלובלין שבאמת יתן את הדבר הזה, וישתדל אצל

החסיד המופלא רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל

הסטראסטוא שיחתמו על בקשה, כי האיש הנ"ל הנוסע ארצה ישראל מרוסיה הוא איש כזה אשר רבני פולין וכל ארץ אירופה צריכין להתייעץ עמו בדברים הנוגעים להאמונה ולהאגודה וכו'.

דברי אחיך המצפה לישועה,

יצחק בן אסתר בריינדל
(נחלי אמונה מכתב כד)

עברו שש שנים מאז התפרצו כיסופיו של רבי יצחק להגעתו של רבי אברהם ללובלין. בפרק זמן זה כבר הצליח רבי אברהם שטרנהארץ להמלט בדרך-לא-דרך מרוסיה והתיישב בארץ הקודש.

טל של תחיה ננסך בעצמותיהם של אנ"ש דארץ ישראל עם עלות הארי החי מאומן לשכון בינותם. כשהוא כבר ישיש, קרוב לגבורות שנים, חידש רבי אברהם כנשר נעוריו והתמסר בכל אונו ומרצו לרומם קרן הצדיק בארה"ק. אך געגועיו של רבי יצחק ברייטער מפולין אינם מרפים, בשנת תרח"ץ הוא מחדש את נסיונותיו להביא את רבי אברהם אשר "אין בכל אנ"ש מי שיודע כמוהו", וכי הוא "יכול להאיר עיני הגולה", כדי שיואיל לחדש בטובו את קיבוצי אנ"ש דפולין בעניינו של רבינו הקדוש:

גם כל אנשי שלומינו שואלים את פי רבי אברהם נרו יאיר, האם היה רוצה לבוא פולניה בכדי לחדש הקיבוצים, כי תהי"ל לא-ל נשאר לנו נר אחד אשר יוכל להאיר את עיני הגולה, יענה דעתו בזה.

אחיך המצפה לתשובתך מהר,

יצחק ברייטער
(נחלי אמונה עמי נ'י)

גם אנו רוצים לידע חוות דעת רבי אברהם נרו יאיר, אם הוא רוצה ליסע למחננו, לדעתי היה הוא זוכה לחטוף טוב כזה מה שלא חטף כל ימיו, וכמו שכתוב ונר אלוקים טרם יכבה, הלאו אין בכל אנ"ש מי שיודע כמוהו, וצריכין לחדש כל קבוצותינו בגולה והוא ראוי לזה ויגרום בזה נחת רוח גדולה להשם יתברך ולהצדיק אמת וכו'.

יצחק בן אסתר בריינדל
(נחלי אמונה עמי נ"א)

שנת תרצ"ט. שמי אירופה בוערים באש, הדרך לציון הקדוש באומן סגורה ומסוגרת ואנ"ש דשם נרדפים באכזריות ע"י השלטון. גזירות קשות ומרות ניתכות על ראש יהדות

פולין, עקבות המגף של הצר הצורך הגרמני כבר לוחצות עליה ומאיימות לדרסה. אך רבי יצחק במכתבו אינו זונח את חלומו הגדול משכבר:

גם תודיעני אם אין זה דברים בטלים לחשוב שיבוא רבי אברהם סופר [שטרנהארץ] לפולין לחדש הקיבוצים, כי כבר נתישנו הרבה, כי לא ראינו זמן רב שום איש מאנ"ש הקדומים והדרך לאומן נחסם. ובכן אם היה באפשרות להתחדש ע"י הסתכלות איש נפלא כזה, וגם לשמוע ממנו דברי אלוקים חיים, היינו כולנו נתחדשים...

(אור צדיקים מכתב כד)

הרה"ג החסיד רבי מרדכי סוקולובר זצ"ל

היה זה לאחר חג השבועות שנת תרפ"ט, אנ"ש דפולין צמאים היו לשמוע דבר ה' מהציון הקדוש, האיך עבר על אנ"ש קדושת החג באומן ומה נתחדש שם. במכתב ארוך מתאר להם רבי אברהם שטרנהארץ את קורות החג ומאשר נתחדש בו לאנ"ש דאומן.

רבי מרדכי הברשטט רב ומו"ץ סוקולוב, מגאוני התורה בפולין ומחשובי רבני אנ"ש דשם, מצא לנחוץ להעתיק בעצמו את המכתב של רבי אברהם ולפרסמו לאנ"ש, בהוסיפו מדיליה ברישא ובסיפא. כך פותח רבי מרדכי את המכתב:

העתק אגרת מאומן משבועות העבר תרפ"ט מרבי אברהם סופר [שטרנהארץ] (שליט"א) [זצ"ל] נין ונכד למורינו רבי נתן זכר צדיק לברכה ונכד הרב מטשעהרין זכרונו לברכה

בסוף המכתב מוסיף אודות רבי אברהם:

ידידיי חביביי אנשי שלומינו מווענגרוב, באם רצונכם לבוא עמו במכתב, וכן הוא רצוני שתכתבו שמות כל אנשי שלומינו מקהילתכם קוויטליך, והוא יזכיר עצמכם לטובה על הציון הקדוש. ובתוך כך תרויחו איזה דבר תורה שישלח לכם וכו'.

... דורש שלומכם,

מרדכי מנחם נפתלי בן רוזא

(נעימות נצח עמי' הי' ועמי' ז')

עוד עדות אישית ונדירה מוצאים אנו בכתביו של רבי מרדכי, אשר מעיד אודות גדולתו של רבי אברהם כי "ראיתי ממנו דברים נוראים":

הוא אדם גדול, ודי לחכימא ברמיזא, וראיתי ממנו דברים נוראים אשרי לו ולחלקו.

(נחלי אמונה עמי קא)

חבורת אנ"ש דארה"ב

זכור לטוב החסיד היקר רבי ישראל אבא רוזנפלד, אשר הבעיר את הניצוץ הברסלבי באמריקה וההבערה ללהב יצאה. באחד הימים הופיעה מודעה מטעמו בעיתונות האמריקאית דאז, תחת הכותרת "את אחי אנוכי מבקש", בה קרא לחסידי ברסלב השוהים בארה"ב להענות לקריאתו, ולהודיע לו על קיומם.

ואכן אט אט התלכדה סביבו חבורה של אנשי שלומנו ההולכים לאור הציס"ע. רבי ישראל אבא שביקש לקיים בהם "אל תמנע טוב" קישרם למקור חיותו ה"ה החסיד הגדול רבי אברהם שטרנהארץ, היושב בירושלים ומשפיע בחפץ לב לכל מבקש וחפץ בדעתו הקדושה של רבינו. כך החלה חלופת מכתבים מלאים חיזוק והתעוררות מרבי אברהם אל חבורת אנ"ש באמריקה, עד לפטירתו של רבי אברהם, אשר נפלה על בני החבורה כרעם ביום בהיר.

וכה כותבים הם במודעת האבל שפרסמו בעיתונות האמריקאית:

אבל גדול ליהודים בכי ומספד תמרורים כי נלקח מאיתנו מאור עינינו עטרת ראשנו, נשקע האור במערב ושבו העבים אחר הגשם ... שאב מים חיים, זכים ונצחיים מנחל נובע מקור חכמה והשקה לצמאים לרזין עילאין קדישין וטהורין (ראה בצילום המצורף בזה).

מודעת אבל דחסידי ברסלב בארה"ב

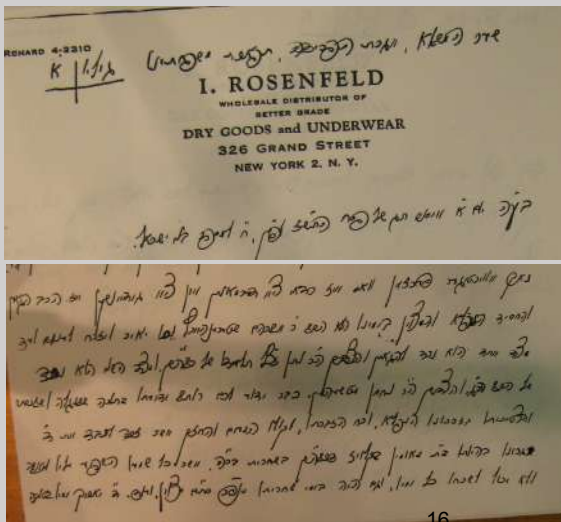
פרסום ראשון:

החסיד רבי ישראל אבא רוזנפלד (אביו הגדול של הרה"ח רבי צבי אריה) זצ"ל

כל ימיו גדל החסיד רבי ישראל אבא בין החכמים. ערש ילדותו בעיר טשעהרין היתה, בה התהלכו גדולי וחשובי אנ"ש תלמידי מוהרנ"ת זיע"א. חותם מיוחד הטביעה בנפשו השפעתו של הרב מטשעהרין ה"ה שר התורה רבי נחמן גודלשטיין זצ"ל, שנותרה חקוקה בקרב בני טשעהרין אף אחר הסתלקותו. בצוואתו המעוררת של רבי ישראל אבא, אותה הוא מכנה "מכתב פרידה", הוא מזכיר לטובה את זכירתו הגדולה, כי זכה פעם אחת בילדותו לראות את הרב מטשעהרין במו עיניו.

בצוואה הנזכרת מוצא רבי ישראל אבא לנחוך להזכיר לצאצאיו, אודות "הרב הגאון והחסיד הנפלא והמצוין בימינו הוא הרב ר' אברהם שטרנהארץ":

נאך א וויכטיגער פערזיין וואס איז כדאי ציא דערמאנען און ציא גידיינקען, איז [=] עוד אישיות שחשוב וכדאי להזכיר ולזכור, הוא] הרב הגאון והחסיד הנפלא והמצוין בימינו הוא הרב רבי אברהם שטרנהארץ נרו יאיר ויזרח לעולם ועד, מצד אחד הוא נכד להגאון והצדיק הרב רבי נתן זצ"ל תלמידו של רביה"ק, ומצד השני הוא נכד של הרב הגאון והצדיק הרב רבי נחמן מטשעהרין, וכבר ידוע לכם רוחב ידיעתו בתורה שבנגלה ובנסתר והצטיינותו בזכרוננו הנפלא, וכח הסברתו, וקולו הנעים והחזק אשר זכה לכבוד את ה' בגרונו בהיותו בעל תפילה באומין בקלוי דרביה"ק בשחרית בר"ה, אשר כל שמועו השפיע עליו לטובה ולא יכול לשכחו כל ימיו, וגם היה בימי שחריתו סופר סת"ם מצוין ועוד. ד' יאריך ימיו בטובה.

חשיפה בפרסום ראשון:

צילום צוואת
החסיד רבי
ישראל אבא
רוזנפלד זצ"ל

* ראה בסוף
הקונטרס צילומי
העמודים המלאים

החסיד רבי שלמה וועקסלער זצ"ל

מגדולי וותיקי אנ"ש בירושלים היה רבי שלמה וועקסלער, קדוש ופרוש מנעוריו, אשר בני ירושלים של מעלה הכירו בערכו וחרדו לכבודו. מאז התקרב רבי שלמה לאורו של רבינו התעלה שבעתיים במעלותיו, נפשו הצמאה לקרבת אלוקים לא ידעה רוויה וביקשה עוד ועוד.

בשעתו דבק במאוד ברבי אברהם ב"ר נחמן עת התגורר בירושלים, עד שיצא לאומן. מאז עלותו של רבי אברהם שטרנהארץ ארצה, דבקה נפשו של רבי שלמה בנפשו. בו מצא רבי שלמה את אשר אהבה נפשו, ובכל אימת שרק היה סיפק בידו היה פונה להתחמם בקרבת האש היוקדת בליבו הבוהר של רבי אברהם. כך, כעבדא קמיה מריה היה רבי שלמה עומד לפניו ושותה בצמא את דבריו.

הערצתו גברה עד כדי כך, שקבע חסיד קדוש זה מנהג, מדי יום ביומו היה בוחר בעצמו פרי אחד, והיה סר לבית רבי אברהם ומגישו לפניו ביראת הכבוד, בהסבירו כי חפץ הוא לקיים דברי חז"ל (כתובות קה:): "כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים", לאחר מכן יצאו בריקוד שמחה...

(אוצר נחמני ח"ב בכת"י, וכן 'סיפורים ירושלמים', מפי זקני אני"ש)

החסיד רבי שמואל הורביץ זצ"ל

החסיד רבי שמואל הורביץ

לב בוהר עד לב השמים נשא בקרבו החסיד רבי שמואל הורביץ, ואחת מדרכיו להביאו על סיפוקו, היתה לשאת אותו אל רבי אברהם שהיה מרעיף עליו מפלאות תורתו ואמריו בנגלה ובנסתר, כפי אשר קיבל מהננמ"ח.

כך הגדיר פעם החסיד רבי מרדכי אלעזר רובינשטיין זצ"ל: היו אנשים עמהם שח רבי אברהם שיחות, אבל רבי שמואל היה מסוג החסידים שאיתם דיבר 'תורה', ברמזו על עניינים גבוהים שהיה לומד עמו.

כן מספרת משפחתו של רבי שמואל, כי פעם תחת אחד השיחים הפליג רבי שמואל ברום מעלתו של רבי אברהם שטרנהארץ. בנו של רבי שמואל אשר ידע כמה היה אביו דבוק ברבי אברהם ב"ר נחמן ובתורתו, התבטא בתוך השיחה כי אמנם גדול היה רבי אברהם שטרנהארץ אבל רבי אברהם ב"ר נחמן גבוה מעל גבוה היה... הפסיקו רבי שמואל ואמר: "מי אומר לך מי היה גדול ממי...?" (מפי בני החסיד רבי שמואל הורביץ).

עובדא נוספת המעידה על הרגשתו של רבי שמואל בגדולתו של רבי אברהם, מתוארת ע"י הרה"ח רבי נחמן בורשטיין שהיה עד לה:

... היו מתאספין אנשי שלומנו בפורים לשתות ולשמוח עם מורנו [רבי אברהם שטרנהרין] בשמחת פורים ובריבודין וכו', ולשמוע ממנו דברי אַלֹקִים חיים מענינא דיומא כדרכו בקודש על פי דברי רבינו ז"ל, וגם סיפר סיפורים נפלאים מאנשי שלומנו מדורות הקודמים איך היו שמחים בשמחת פורים.

וזכרני שרבי שמואל הנ"ל פעם אחת בפורים שתה לשכרה וצעק בקולי קולות אל בניו בזה"ל: "בריינגט מיר צום צדיק! בריינגט מיר צום צדיק! איך וויל איהם זעהן" (הביאוני אל הצדיק, הביאוני אל הצדיק, אני רוצה לראותו). וכך צעק כמה וכמה פעמים.

ובתחילה לא הבינו על מי הוא התכוון, וכששאלו אותו: צו וועלכן צדיק? (לאיזה צדיק?) פתח עליהם עינים גדולות וצעק להם: "אינטן, אינטן איז דא דער צדיק" (למטה, למטה נמצא הצדיק), והבינו שכוונתו על מורנו. ומאחר שבחוף היה אז גשם שוטף, חיששו להוציאו החוצה פן יצטנן חלילה, ולכן התעצלו בזה ולא הוציאוהו, אבל הוא בשלו צועק ושואג בכל כחו פעמים אין מספר: "בריינגט מיר צים צדיק! איך וויל זעהן דעם צדיק!".

עד שריחמו עליו ... וכך הובילוהו בתוך הגשם השוטף הזה עד שנכנסו לתוך הבית. כשראיתי זאת הסתכלתי בפניו והביט בי, וכנראה שהכירני כי היינו שכנים, ואמר לי: "בריינג מיר צו רבי אברהמ'לי דער צדיק" (תביא אותי לרבי אברהמ'לי הצדיק). ובבית היה דוחק גדול מריבוי אנשים, ובניו נדחפו עמו לתוך החדר של מורנו. ומה היה הלאה לא ראיתי, כי לא יכולתי ליכנס שם אפילו בדוחק ...
(אוצר נחמני מב)

החסיד רבי הירש ליב ליפל זצ"ל

בלב ונפש היה רבי הירש ליב קשור אל רבי אברהם. בו מצא 'העובד' הבלתי נלאה משפיע כלבבו, שישקוהו מלוא לוגמיו ממימיו המתוקים של הננמ"ח, ויגלה אזניו ברזן דלעילא מסוד שיח צדיקו של עולם, אשר אליהם כלתה נפשו של רבי הירש ליב כל הימים.

היה זה בליל ראש השנה כשפתח רבי הירש ליב את סגור ליבו לפני ידידו החסיד רבי יעקב מלמד, ואז יצאו מפיו דיבורים בוערים כגחלי אש בשגב גדולתו של רבי אברהם.

וכך הוה מעשה:

ראש השנה הקדוש. עת האסף כל המקנה בקיבוץ הק' בצילא דרשב". אחר תפילת ערבית דליל ראש השנה, רבי הירש ליב ורבי יעקב נותרו להתרפק עוד זמן מה על ציון רשב"י הקדוש להתברך בברכת השנים. בטרם יצאו לסעוד את סעודת יו"ט החליטו להכנס לחדרו של רבי אברהם, שהיה סמוך להיכל הציון הקדוש, להתברך מאיתו בכתיבה וחתימה טובה.

החסיד רבי הירש ליב ליפל

בהכנסם לחדרו של רבי אברהם מצאוהו מתכונן בהדרת קודש לסעודת החג, ואת החסיד הנלבב רבי יונה לעבל מנצח על הכנת המאכלים וסימני היום בידו הרחבה והמלאה מכל טוב. בראות רבי יונה את שני החסידים נכנסים אל רבי אברהם הזמנים מיד להסב גם הם לסעודת החג עם רבי אברהם, כשהוא ממחר להביא את כל הדרוש בעבור הסועדים הנוספים, ואינו שוכח להפטיר אליהם עד כמה מקנא הוא בהם, אבל מה יעשה ועליו מוטלת עבודת הקודש לשרת את כלל אנ"ש הסועדים בצוותא חדא ולדאוג לצרכיהם.

ואם בכל ימות השנה מרומם הוא רבי אברהם טפח למעלה מהבלי העולם, הרי שבהתקדש יום ראש השנה הקדוש, שהוא כל עניינו של רבינו זיע"א, היו שרעפיו וכל כולו דבקות והתקשרות בחד קטירא עם צדיק האמת ותורתו הקדושה. גם המסובים עם רבי אברהם בשעה נשגבת זו נשאבו עמו, דברי התורה שהזכיר בשעת הסעודה כשפניו בוערים כלפידים ופיו מפיק מרגליות כבשו את כל יישותם והגביהו אותם במעלות רמות.

כשסיים רבי אברהם את סעודת החג המרוממת, נותרו החסידים אחוזים התפעלות מהנוראות אשר שמעו אזניהם, וסחו אחד לשני את רישומי ליבם הבווער כאש מתלקחת. וכה סח רבי הירש ליב אל רבי יעקב:

יענקל! אני חייב לציין לך דבר נורא, זה לי יותר מעשרים שנה שאנוכי מכיר את אברהם, עוד מאומן, אבל דברים שכאלו טרם שמעתי וראיתי! כזה ליל ראש השנה, עם הרגשות שכאלו בגדולת רבינו הקדוש ותורתו ושיחותיו הקדושים. היה לי התרוממות כל-כך גדולה, חשבתי שהנני נמצא ב'אירא קדישא' של רשב"י, עמוק עמוק מי ימצאנו!

אחרי דיבורים שכאלו ששמענו בלילה זה אינני יודע אם יש לו לרבינו בכל כדור העולם עוד איש כרבי אברהם! לו היה שייך אצל חסידי ברסלב מושג של אדמו"ר - צדיק הדור בדורינו, אני מאמין שהיה זה רבי אברהם! מה חסר לו? הרי הוא 'מח' מלא ש"ס ופוסקים, הוא שימש בחוראה רבות בשנים אצל זקינו מוהר"ן מטשעהרין, וכבר מעל חמישים שנה שהינו לומד ומתפלל לפני הקהל.

רבי אברהם הרי הוא חתיכת רבי נחמן מטולטשין - "א שטיק רבי נחמן

טולטשינער" - שהיה תמיד עם הציבור, הוא למד בפניהם התפלל לפניהם, דיבר עם כל אחד בעבודת השם האיך לקיים עצות רבינו, האיר בכל אחד את אור רבינו בדבריו המתוקים, בשיחות וסיפורים מרבינו ששמע מפי רבי נתן. ביתו היה פתוח לרווחה לכל אחד וקיבל את כל אחד בסבר פנים יפות, וזהו ממש עניינו של רבי אברהם בעיסקו בענייני הכלל!

(עי"פ אוצר נחמני חלק ב' בכת"י)

לאחר פטירתו של רבי אברהם שטרנהארץ התהלך רבי הירש ליב שבור ורצוץ, ולא יכול להתנחם. הרה"ח ר' נחמן בורשטיין ז"ל שראה את גודל שברון ליבו, ביקש לשמוע מפיו על אבידתו הפרטית, ופנה אליו בעקיפין: "רבי הירש ליב, הלא עדיין נותרו לנו ב"ה אנשים חשובים בקרב אנ"ש להתחזק בדבריהם", ענה לו רבי הירש ליב בקול שבור:

"כאשר הייתי נכנס אל רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל לשפוך נפשי ומכאובי לבבי, היה מוריד מלבי אבנים כבדות, היכן עוד נמצא איש אשר כזה?"

עוד זאת תיאר רבי נחמן בורשטיין במתק לשונו את שיח האבלים של ה'עובדים' שבחבורה, במעמד אשכבתיה דרבי אברהם. כשרבי הירש ליב ספד ואמו: "הנה השכבנו כעת גנרל גדול", ותלמידו רבי שמואל שפירא מחרה מחזיק אחריו: "גנרל היה וגנרל נשאר"...

החסיד רבי בן ציון אפטר זצ"ל

סיפר החסיד רבי מרדכי אלעזר רובינשטיין זצ"ל שהתגורר בשכונת קטמון, בסמוך לרבי אברהם שטרנהארץ שהתגורר שם גם הוא, שפעם אחת התאכסן אצלו החסיד המפיץ הגדול רבי בן ציון אפטר ז"ל. בחצות לילה קמו שניהם יחדיו ויצאו לטבילת טהרה, בדרך פנה רבי בן ציון אל מארחו ושאל בנימה של תרעומת:

הלא רבי אברהם סופר [שטרנהארץ] יושב אצלכם פה בקטמון ואצלו נמצא שקים שלימים מלאים אוצרות מענין רבינו ז"ל, היתכן שלא לחטוף תמיד מאוצרותיו?!

(אוצר נחמני חלק ב' בכת"י)

וכך מתאר היה רבי בן ציון, איך השפיעה תפילתו של רבי אברהם לפני העמוד בהשתפכות הנפש, שתרמה חלק רב "בקדושה ובשמחה של כלליות הקיבוץ של ראש השנה" באומן:

כי צלילי קולו הערבים והמתוקים, אשר יצאו מקירות לבו בכל מיני חן ותחנונים,

נמסו בתוך לבבות שומעיהם, ורובם ככולם של באי הקיבוץ הקדוש של אנ"ש, כקטן כגדול, נתעוררו מאד מאד ממתיקות קול התפילות שלו, והרבה שאבנו חיות חדש מזה על כל השנה. כי קול המשופר "היוצא מגופא שפירא" (עין ליקוטי מוהר"ן תנינא סימן פג) חקק בלבם רושם אדיר, בל ימחה.

גם אמר לי אז שנועם קולו בכלל ועריכת תפילתו לפני העמוד, השפיעה במדה רבה על כל ציבור אנ"ש, והיה לזה חלק רב בקדושה ובשמחה בכלליות הקיבוץ של ראש-השנה וכן אמירת התורה שלו במתק שפתיו לפני העולם שנמשכה כמה שעות, היתה נפלאה מאד ...

... הזכיר בתוך שיחתו לענין תפילות מורנו את התורה "בחצוצרות" (סי' ה') שבליקוטי מוהר"ן שרבונו ז"ל אומר שם, שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין - היינו, שמקול תפילתו נעשה רעמים ואשתמע קלא לברייתא היינו להעומדים בחוץ (עין בלקוטי מוהר"ן סימן כ"ב) כי נכנסים הרהורי תשובה מהשפעת קולו של הבעל-תפילה הירא שמים ודבריו נשמעין, וכזו היתה תפילת מורנו, שבנעימות קול שאגת תפילתו נעשו רעמים בלב שומעו.

(אוצר נחמני רכז)

החסיד רבי גדליהו אהרן קעניג זצ"ל

החסיד רבי גדלי' אהרן קעניג

אחד מאנשי הפלא שבדורנו היה החסיד המופלא רבי גדלי' זצ"ל והתבטלותו לרבו המובהק רבי אברהם. והחידוש הוא, כפי שציינו אנ"ש, שאברך מופלא כזה שמלא וגדוש בש"ס ופוסקים ואף בספרי השו"ת הנידחים, וכל רז שבסתרי תורה לא אניס ליה, ובמיוחד ניכר ביישוב הדעת הנדירה בה ניחן, ואת כל אלה הניח לפני דעתו הרחבה והעמוקה של רבי אברהם והתבטל לפניו, וקיבל כל תורת הנגמ"ח וכל השגתו ממנו. בזה היה רבי גדלי' חידוש בדורו ואות ודוגמא לדורות הבאים.

כפי שצוין בריש המאמר, ספריו הגדולים של רבי גדלי' ה"ה שו"ת "שערי צדיק" ועוד, מלאים מכל טוב אשר השקוהו רבו רבי אברהם ממעיני הישועה של בחיר צדיקא, ותקצר היריעה מהכילם. אך אמרנו פטור בלא כלום אי אפשר, ויצאנו ללקט מפה ומשמל משונו עט סופר מהיר, המדבר בשבח רבו המובהק בהערצה עמוקה, ולא יצאו אלא ללמד על הכלל כולו.

נצטט כמה תיאורים שתיאר רבי גדלי' ממה שחזו עיניו ולא זר בגדולת רבי אברהם:

אם אמרתי אספרה אפס קצה ממה שראיתי בעיני אצל כבוד קדושת מו"ר עט"ר הרב רא"ש כ"ל זי"ע יכלה הגליון והם לא יכלו, באיזה השתוקקות וכיסופים היה ניגש לעשות כל איזה עובדא דקדושה וכמה היה שמח בשמחה אמיתית על שזיכהו השם יתברך לעשות איזה עובדא ועשיה דקדושה, וכשהתחיל לפאר שום מנהג של ישראל באיזה חן ובאיזה יופי אמיתי היה מלבישו, עד שלפעמים הגיע בדיבוריו לכלות הנפש ממש מרוב השתוקקות ושמחה שאין לה קץ, בארזי ישראל.

וראינו בעינינו שאצלו מתקיים הכתוב "בגיל וברעדה" באמת.

(שערי צדיק ח תלז)

בנוגע להספר הקדוש "בני יששכר" מו"ר עט"ר הרב רא"ש כ"ל זי"ע היה בקי בו בעל פה מלואו.

(שערי צדיק ט תנב)

זכורני כי מו"ר עט"ר הגאון החסיד והעניו האמיתי כקש"ת הרב רבי אברהם זי"ע שטרנהארץ סיפר לי, כי בצעירותו היה דחוק מאוד בפרנסתו ומכיון שהיה אמן יד, היינו שהיה לו הכתב ידו יפה ונפלא מאוד יעץ לו זקינו הגאון הקדוש הרב זצ"ל מעיר טשעהרין לעסוק בכתיבת סת"ם, כי הלכותיהם היה יודע כאחד הסופרים הזקנים המובהקים.

ומחמת שמו"ר הרב רא"ש כ"ל זי"ע היה בקי מאוד בספרים הקדושים וידע החומרא והזהירות המרובה שצריך לאותו דבר, השיב לזקינו הרב זצ"ל אני מתיירא ומתפחד מאוד מלהיות סופר סת"ם, לפי כל הכתוב הענשים הנוראים המובאים בספרים הקדושים למי שאינו נזהר כל כך לכתוב כהלכה ובקדושה.

וענה לו זקינו הקדוש הרב זצ"ל אם כן מי יהיה סופר סת"ם, מי שלא ירא מכל אלה חס ושלום, אדרבה, אתה שהינך ירא את השם ופוחד שלא תוכל לצאת ידי חובה תשתדל להיות זהיר עד כמה שאפשר.

(שערי צדיק ח תיז)

כי הוא ז"ל היה עיקר השארת דעתו הקדושה של רבינו בדורותינו.

(שערי צדיק ז שיט)

ממשיך שלשלת הזהב של חסידות ברסלב.

(שערי צדיק ט תסט)

כי מו"ר עט"ר ז"ל היה מפורסם בברסלב והסביבה לבעל מוח גדול בעודנו באבו.

(שערי צדיק ב, סב)

ואין להרהר אחר דבריו הקדושים כלל, כי חין ערכו מי ימלל, והמהרהר אחריו הוא כאילו מהרהר אחר גאון עוזנו מוהרנ"ת זיע"א.

(שערי צדיק ב, מט)

החסיד רבי אברהם יעקב גולדרייך זצ"ל

רבים מאלו שזכר רבי אברהם נצרב בקרבם התחילו את תחילת הכירותם עם האיש הגדול בשמעם לראשונה את תפילתו המתוקה שנגעה בעומק ליבם, ולא נשכחה מזכרונם עד יומם האחרון. וכזה היה החסיד הדגול רבי אברהם יעקב ששמע את תפילותיו המשתפכות של רבי אברהם כבעל תפילה בימים הנוראים, ואלו נמסו בליבו ונצרכו בזכרונו. וכך תיאר את ההרגשה הנוראה בשעת תפילתו של רבי אברהם:

היתה תפילת רבי אברהם נדמית בעיני בבחינה של עבודת הכהן גדול בבית המקדש! כבר בעת אשר התחיל את תפילתו עורר אותי כל-כך, ובהגיעו לסדר 'ונתנה תוקף' זלגו עיני דמועות מאין הפוגות, וכאשר ניגשתי להביט בפני רבי אברהם ראיתי פניו בוערות ושני נהרות של דמע שוטפות בצדי פניו ...

(אוצר נחמני חלק ב' בכת"י)

החסיד רבי שמואל שפירא זצ"ל

החסיד רבי שמואל שפירא

מתלמידיו המובהקים של רבי אברהם היה רבי שמואל שפירא. ומאוצרו הטוב דלה רבי שמואל את דברי האוצר של יראת שמים והיה חוסף ובלוע בשקיקה כל הגה. כבוד מיוחד וביטול מוחלט נהג רבי שמואל ברבי אברהם, בכל העניינים העומדים על הפרק ביקש בראשונה לשמוע דעת רבי אברהם שהיתה מקובלת אצלו עד לאחת, כפי שמציינים בניו שליט"א. כל-כך גברה הערכתו עד שכיבדו לרבי אברהם בסנדקאות לכל ילדיו שנולדו בחיי רבי אברהם, ולאחר פטירתו קרא שם בנו הצעיר על שמו.

במכתב מר' שמואל בשנת תשי"ד כותב לאחד שביקש לשמוע ממנו דיבורים מרבינו (בתרגום מאידיש):

והנה אודות בקשתך לכתוב לך מדיבורי רבינו, תמה אני שאתה פונה אלי, בזמן שנמצאים כאן בעיה"ק אנ"ש יראים ושלמים תלמידי חכמים וזקנים ובפרט הרב ר' אברהם [שטרנהארץ] שליט"א [זצ"ל] נכד מוהרנ"ת זצ"ל...

(שמואל בקוראי שמו מכתב ח)

במכתב נוסף לאחר הסתלקותו של רבי אברהם מבכה רבי שמואל את אבידת ה"ארי שבחבורה", עליו הוא נוקט את התואר "הריני כפרת משכבו", השמור לבן המתאבל על אביו בתוך י"ב חודש לפטירתו, ומקוה למצוא נחמה ושמחה בימי החג הקרבים ובאים (בתרגום מאידיש):

מן הסתם שמעתם מהסתלקותו של זקן אנ"ש, הארי שבחבורה, נכד מוהרנ"ת ונכד הרב מטשעהרין זצ"ל, הר"ר אברהם סופר [שטרנהארץ] הריני כפרת משכבו. השי"ת ינחמנו ואת כל אנשי שלומנו וישמחנו בשמחת יו"ט קודש חג הסוכות אכ"ר. (שמואל בקוראי שמו מכתב יג)

וכבר הבאנו לעיל את התבטאותו של רבי שמואל אודות רבי אברהם אחר קבורתו כי "גנרל היה וגנרל נשאר", ברמזו כי דבריו ממשיכים לעשות פירות ולהאיר אור הצדיק בלבבות.

הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א מעיד את אשר שמע מפי רבי שמואל:

זכורני שלאחר שנאלצנו לצאת מהעיר העתיקה במלחמת תש"ח, הלכנו לשכונת קטמון. אמר לי אז רבי שמואל שפירא זצ"ל: "רבי אברהם שטרנהארץ ע"ה הוא זקן מופלג ועם זאת רואים אצלו כל-כך הרבה שמחה של מצווה באופן של הפלא ופלא, כעובד ה' צעיר לימים".

(אוסף אמרים חנוכה, עמ' קפו)

בעוד ביטויים נדירים התבטא רבי שמואל על מורו רבי אברהם, כפי שמעיד הרה"ח ר' מנחם רוזנפלד שליט"א ששמע מפיו וכדלהלן. וכיוצא בדבר אנו מוצאים במכתב הרה"ח ר' משה קרמר שליט"א (מתוך אוצר ספרי מכתביו העתידי לצאת לאור עולם בקרוב אי"ה):

... והרה"ח ר' שמואל שפירא זצ"ל אמר עליו שכל הליקוטי מוהר"ן הוא אצלו בבחינת "שכל הנקנה" (כמובא בליקו"מ סי' כה) ...

החסיד רבי אליהו חיים רוזין זצ"ל

החסיד רבי אליהו חיים רוזין

בעת מגוריו של רבי אליהו חיים באומן ביקש לצאת לארה"ב כדי לבקר את אחותו שדרה שם, אך באותה תקופה לא ניתן אשרות כניסה לארה"ב לכל אחד, ורק מי שהצהיר על עצמו כבעל סמיכה לרבנות שיכול להביא תועלת לקהילות בארה"ב קיבל אשורת כניסה. בקונסוליה האמריקאית העמידו לשם כך רב אחד שהיה בוחן את כל הפונים, אם אכן ראויים הם להוראה.

סיפר ר' אליהו חיים: "כשביקשתי ללמוד שו"ע ולקבל היתר הוראה פניתי אל רבי אברהם אשר ידעתי כי קיבל סמיכה ממאה רבנים מגדולי הדור, וביקשתי ללמוד עמי, ואכן כמחצית השנה למדו בחברותא עד שהשתלם רבי אליהו חיים בכל אשר היה דרוש, אמנם, הנסיעה עצמה לבסוף לא יצאה לפועל מסיבות אחרות..."

(אנשי הצדיק חלק ב)

החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל

חלק חשוב מאוצר שיחותיו ושמועותיו של רבי אברהם שהעביר מדור תלמידי מוהרנ"ת, נשתמרו בידנו הודות לחסיד הוותיק, שהתמסר כולו להעתקת שיחותיה ושמועותיה של ברסלב כהויתן, ואשר ספג רבות בקירבת רבי אברהם עוד באומן וכן בשנותיו האחרונות בארה"ק, כפי שהיה מעיד שה"טשעהרינער שיחות" קיבל מפי רבי אברהם.

תיאור חי מסר רבי לוי יצחק לפני הרה"ח רבי נחמן בורשטיין ז"ל מתפילות ערב ראש השנה בהיכל הקלויז שבאומן, עת עמד רבי אברהם כשליח הציבור, והקלויז כולו מבעבע כירה רותחת בזעקותיהם של אריות אנ"ש באי הקיבוץ, ועל כולם נישאת שאגת הכפיד המשתפכת מפי רבי אברהם, וכך גולל את סדר עבודתו של רבי אברהם:

זה החל מחצות לילה האחרון של ערב ראש השנה, ליל "זכור ברית" ... על ציונו הקדוש של רבינו ז"ל. ואחרי כשעה מחצות הלך משם אל הקלויז להתכונן כשליח ציבור באמירת הסליחות של "זכור ברית" לפני ציבור אנשי שלומנו. וכשרק התחיל בקול שאגתו הנעימה את הפסוק "אשרי יושבי ביתך" וכו' מיד חיל זרעדה עבר בקהל הקדוש "עס איז שוין גיווארן א שטיק ראש השנה" [תרגום: כבר נהיה ראש השנה בעצמו].

וציבור גדול של אנשי שלומנו שעדיין השתטחו אז על הציון הקדוש, נחרדו למשמע אזנם את קול השאגה שלו כקול שופר חזק מאוד, כאילו זה קול קריאה אליהם לבוא, ומיד נחפזו ומיהרו לרוץ אל הקלויז בנשימה אחת, וקולו של מורנו החל להדהד בחלל הקלויז ולהתפשט על כל הסביבה בכל סיום קטע וקטע מהסליחות וביחוד הסיום של "אל הורית לנו לומר שלש עשרה" ששם קולו הולך וחזק מאוד בנעימות ובמתקנות ובקול בכיות ותחנונים ודמעות זלגות מעיניו ולבו נשפך כמים...

ואמר ר' לוי יצחק, שבפעם הראשונה שבא לאומן בחודש אלול שנת תרע"ד ושמע ממורנו את ה"זכור ברית", צלצלו ה"סליחות" באוזניו בכל משך ערב ראש-השנה,

לא ידעתי היכן אני מצוי, אין רואים ואין שומעים כאלה בכל העולם, כאן הרגישו בחוש את מה שהרבי אמר: "אחרים היו מאחלים לעצמם ראש השנה, כמו שאצלי בערב ראש השנה". בערה אש!

(אוצר נחמני סי' רכו)

החסיד רבי יצחק מאיר קורמן זצ"ל

בימי חורפו של הרי"מ, עם התקרבותו לברסלב, יצא לדרך ארוכה, מפולין שבה נתגדל - לאוקראינה שבה שכנו רוב ככל גדולי אנ"ש מעתיקי השמועה, כדי ללקט שמועות ושיחות מפיהם, וכך הוא מספר על מה שנגלה לו בהגיעו לעיר ואם בברסלב, 'טשעהרין' בשנת תרע"ז:

... שאלתי לכמה מאנ"ש הגדולים על המעשה ולא ידעו מהמעשה הזה, אך בעת אשר זכיתי להיות בעיר טשעהרין, אשר שם נמצא קיבוץ של אנ"ש, חסידים ובעלי בתים גבירים, ורב אחד סופר וחזן אשר שמו נקרא בפ"י כל' ר' אברהם סופר, נכד מורינו מורנ"ת זצוק"ל ונכד הרב ר' נחמן זצ"ל מטשעהרין, והוא חסיד ולמדן ובעל מח וכו' ...

כעבור שנים רבות, בירושלים. עם גמר הטהרה של רבי אברהם, בטרם יצאה הלוויתו בהמון עם לדרכו האחרונה, נעמד הרי"מ קורמן בסמוך למיטתו וגעה כולו בבכיה רבתי, אחר ניגש אל המיטה והניח על ליבו של רבי אברהם את הספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן" כשהוא אומר:

"קיים ול'ימד זה מה שכתוב בזה"

החסיד רבי נתן צבי קניג זצ"ל / מתוך 'יקרא דחיי'

החסיד רבי נתן צבי קניג

מקים עולה של תורה והדפסה היה החסיד היקר רבי נתן צבי זצ"ל, וברסלב משתלבים שני אלו בקשר בל ינתק, כי ההדפסה וההפצה גופא תורה הם. את תבערת לבבו של רבי נתן צבי ינק כבר בשנות צעירותו, כאשר התקרב זה עתה לאור המאיר בכל העולמות, ושמע מפי ידידיו החדשים חסידי ברסלב, על האוצר הבלום שנמצא בשכונת קטמון, וכאשר רק דרכו כפות רגליו על מפתנו של רבי אברהם לא הפסיק מלבקר בהיכלו עד ליום המר עם העלות ענן האש לשמי רום.

וכה מתאר רבי נתן צבי את תמצית חייו של החסיד הגדול **רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל ש"אנ"ש** ראו בו את השריד היחידי מאנשי כנסת הגדולה. ובתקופה האחרונה היה הוא החידוש והפאר של כל אנ"ש".

רבי אברהם שטרנהארץ

הרב מטשעהרין ז"ל ונכד אדמו"ר רבי אברהם בער ז"ל להיות ש"צ בראש השנה באומן, והתפלל מאז חמישים פעמים בראש השנה לפני העמוד וכעשרים פעמים ראש השנה כאן בארץ ישראל. ותפילותיו היו בנעימות ובשאגת ארי אשר כל מילה פילחה ליבות השומעים ותפילותיו היו מתובלות יחד עם הרבה דמעות. והרבה בעלי תשובה נעשו על ידי ששמעו תפילותיו.

בצעירותו סמכו אותו הרבה גדולי הדור וקיבל סמיכה מיותר ממאה רבנים וביניהם הגאון המפורסם ר' נחמיה בירך מדאבראווא ז"ל, וכולם היללו ושיבחו גודל ידיעותיו בגמפ"ת בש"ס ופוסקים בהוראת איסור והיתר.

גין ונכד מוהרנ"ת מצד אביו ונכד הרב מטשעהרין מצד אמו. מנערותו היה שקוד על התורה ובהגיעו לשנת ה"ז לימי חייו התחתן. בהגיע מועד חופתו היה חסר לו כמה דפים לעשות סיום הש"ס ודחו את מועד חתונתו עד שגמר כל הש"ס, וביום חופתו עשה סיום על כל הש"ס. ואמר לו זקיני הרב מטשעהרין כמה פעמים בזה הלשון: "דיא זאלסט וויסען אז דיא ביסט דעם רבינס א מענש, דיא ביסט א בדינער פין דעם רבין פאר אונזערע לייט הן בתורה הן בתפילה" (= דע לך כי אתה איש של רבינו, אתה משרת מטעם רבינו לאנשי שלומנו הן בתורה הן בתפילה).

בהגיעו לשנת העשרים ושתים מינהו זקיני

השנה היתה החיות להרבה אנשים מאנ"ש לכל השנה וממנה שאבו את דרכם בקודש בהתנהגותם כל השנה.

והיה הולך עם חבירו רבי מרדכי שו"ב לקבץ צדקות בכל יום שישי עבור אנשי מעמד של אנ"ש מאומן, עד שקיבל אז מהרבה אנ"ש את הכינוי "אברהם איש החסד".

כשהיה בא רבי אברהם ב"ר נחמן לטשעהרין היתה האכסניא שלו אצל רבי אברהם, וסיפר כי פעם אחרי חתונתו של ר"א בר"ג דיברו ביניהם לנסוע יחדיו לארץ ישראל. גם סיפר שקודם שהדפיס רבי אברהם בר"ג את ספרו ביאור הליקוטים, בא אליו ואמר לו היות שקשה לו כעת לסדר ספרו ע"כ הוא מוסר לו את כתביו ומה שיהיה נראה בעיניו כי הוא מוכשר להדפיס יסדר ואת זה ידפיס, וסידר אז עד סי' ח' ואת זה הדפיס ר"א בר"ג.

פעם בראש השנה שאלו אותו אנ"ש איך אין אתם מתייראים מעין הרע, כי היה מתפלל כש"צ ובעל מקרא והיה דורש כמה שעות לפני כל הקיבוץ הקדוש, ואמר כי בענייני אדמו"ר אין אני חושש שאנזק משום דבר.

עד ימיו האחרונים היה קם בחצות וגודל זהירותו בענייני מקוה אין לתאר.

אנ"ש ראו בו כשריד היחידי מאנשי כנסת הגדולה. ובתקופה האחרונה היה הוא החידוש והפאר של כל אנ"ש.

בפטירתו היה בגיל צ"ג שנה כשהוא רענן ובישוב הדעת מלא כשהוא מחליף דיבורים עם תלמידו זמן מה לפני יציאת נפשו הקדושה הטהורה והזכה.

בהלווייתו שמו ספר "ליקוטי מוהר"ן" על ליבו קיים ולימד זה מה שכתוב בזה.

והיה שגור על פיו כל ספרי אדמו"ר והליקוטי הלכות כלשונם ממש. והרבה מגדולי תלמידי מוהרנ"ת ישבו בשלש סעודות עת שהיה דורש תורה מליקו"מ בע"פ ואומר על זה את כל ההלכות מליקוטי הלכות. פעם אחרי שדרש בשלש סעודות באמירת התורה מליקו"מ ואת ההלכה מליקוטי הלכות קם רבי משה ברסלבר ז"ל תלמיד מוהרנ"ת ואמר בזה הלשון: "אני זוכר איך שישב כאן על מקום הזה מוהרנ"ת [כידוע שמוהרנ"ת היה נוסע על שבת אחת לטשעהרין] ואמר את ההלכה הזאת בלשון והתעוררות הזאת שאמר ר' אברהם והיה נדמה לו כאילו מוהרנ"ת יושב כאן.

והיה מלא וגדוש מכל אגדות חז"ל ומפרשים ומתבלם ע"פ דברי אדמו"ר ותלמידיו נ"ע. גם היה בעל זיכרון נפלא אשר אין דוגמתו.

גם חונן בלשון לימודים וידע איך להסביר דברי אדמו"ר בחן של אמת והיה מרבה לדבר עם כל אחד ואחד יהיה מי שיהיה מאדמו"ר ותלמידיו הק' ומספריהם הק' במשך כל שעות היום בלי שום ליאות ועייפות והיה רענן זרז וממולח עד יום פטירתו.

היה דיין בקרימנטשוק ובאומן. ורצו למנותו דיין בק"ק לובלין, אך מחשש שייזיק לו בענייני אדמו"ר דחה את זה.

ובראש השנה היה דורש לפני כל הקיבוץ הקדוש מאנ"ש, והיו שם הרבה מתלמידי מוהרנ"ת וכולם נתפעלו על דיבוריו היקרים שהיה מפרש ומסביר דברי אדמו"ר בחכמה ובמתק לשון ואח"כ חוזר לדברי אדמו"ר ומוהרנ"ת בדיוק אל מקום שפסק, והכל בע"פ. והתורה שאמר רבי אברהם בראש

החסיד רבי יעקב מלמד זצ"ל

בשיחה ארוכה גולל החסיד הוותיק רבי יעקב זצ"ל את קורות ראש השנה אחד, שעשה עם רבי אברהם בקיבוץ הקדוש במירון (ראה בארוכה לעיל בפרקו של החסיד רבי הירש ליב ליפל זצ"ל). כאשר תיאר את אמירת התורה של רבי אברהם בשעת סעודת החג ענה ואמר:

מה אומר, הרגשתי אז כזו התרוממות המוחין עד שכבר תיארתי לעצמי כי רבינו הקדוש בעצמו הוא אשר יושב בסעודה! ממש כך! ומליצה זה כבר הכרתי גדולתו ותקפו ותפארתו של מורנו במלא הדרו.

(אוצר נחמני חלק ב' בכת"י)

החסיד רבי משה ובנו רבי נחמן בורשטיין זצ"ל

החסיד רבי משה בורשטיין

זכה החסיד הישיש רבי משה בורשטיין לקיים מאמר חז"ל (ברכות י'): "כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידין", בחפץ לב ובשמחה רבה קיבלו הוא ומשפחתו את רבי אברהם לדור בתוך ביתם בשנותיו האחרונות, והבית נתמלא אורה.

מלבד זאת גם קבע רבי אברהם לימוד קבוע עם מארחו רבי משה, ויחד הספיקו לסיים את הש"ס ולהשלים עוד מחצית הש"ס בטרם הסתלק רבי אברהם.

חיי ההוד בצילו של החסיד הגדול השפיעו עמוקות על רבי משה ובני משפחתו ונותרו חרוטים על ליבם לעולם. בתקופה מרוממת זו קנה רבי משה כוחות נפש איתנים, אשר עמדו לו עד זיקנה ושיבה בעבדו את בוראו כגיבור מלחמה עד יומו האחרון כחד מקמאי. בידנו מכתב בכתב ידו של רבי משה בו מתאר את גדולת רבו המובהק רבי אברהם - אשר על שמו הקדיש את מפעל חייו בית המדרש והכולל 'אור אברהם' בירושלים העתיקה ובשכונת עזרת תורה, ועוד חזון למועד לפרסמו ביריעה נפרדת.

זכור אותו האיש לטוב בנו החסיד היקר רבי נחמן, בוד סוד שאינו מאבד טיפה, שאצר בזכרונו הבהיר חבילות חבילות של שיחות ועובדות אשר קיבל בעצמו מפי רבי אברהם, ואשר אסף איש טהור מפי תלמידיו ומעריציו שהתרפקו על זכרו. חלק מהם שהודפסו בספרו 'אוצר נחמני', וחלקם שעודם בכת"י ועתידים לצאת בכרכים הבאים אי"ה, מהם

החסיד רבי נחמן בורשטיין

כמה אשר כבר הזכרנו ביריעה זו, ובזכותו נותרו בידי דורשי רשומות של רבי אברהם זצ"ל.

מפאת הכרח הצמצום נביא במסגרת זו אך מעט מזער מרשימותיו של רבי נחמן אשר הדפיס כהערות לשיחותיו ב'אוצר נחמני':

א"ה: ידוע מה שרבינו ז"ל אמר שכשגומרין הש"ס מקבלין הצלם אלוקים, אשרי לו שיזכה לקבל ביום חופתו הצלם אלוקים.

(אוצר נחמני קיד)

א"ה: אחד היה אברהם" בדורינו הוא מורנו רבי אברהם סופר שטרנהארץ ז"ל שהי שגור בפיו הליקוטי מוהר"ן, והיה אומר בעל פה התורות בשבתות ובחגים ובפרט בראש השנה, וכבר נרשם אצלי סדר אמירתו במקום אחר. ועיין בחיי מוהר"ן סי' שמ"ו שרבינו ז"ל אמר מאחר שיצא הליקוטי מוהר"ן בעולם הוא רוצה שיהיה הספר שגור בעל פה עיין שם.

(אוצר נחמני קמא)

א"ה: זכורני שמורנו רבי אברהם סופר שטרנהארץ ז"ל עד סוף ימיו (נפטר בן צ"ג שנים וחמשה חדשים) היה מתפלל בחמימות ומחייאת כפים שקטות, ומדי פעם בפעם היה משמיע בקול נמוך אנחות וגניחות וצועק אי אי וכו'.

(אוצר נחמני רו)

ואף השיחה הזו אשר כבר הבאנו לעיל ומפאת חביבותה נזכירה שוב במקומה:

א"ה: אשרינו שזכינו ברוך ה' בדורנו לראות עיני מורנו הרב רבי אברהם שטרנהארץ ז"ל שזכה עוד לראות במו עיניו לפחות חמשה אנשים שזכו לראות עיני רבינו ז"ל, אשרינו!!! ועיין בליקוטי מוהר"ן סי' צ"ח שהצדיק יש לו עיני ה' כמו שכתוב (תהלים לד) עיני ה' אל צדיקים. עיין שם.

(אוצר נחמני סט)

זכיה מיוחדת זכה האי חסידא קדישא רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל, אשר נבחר משמיא להיות האיש אשר רוח בו, אחד מהטבעות המחושקות בשלשלת הזהב דברסלב, כאשר ינק ברוחו הגדולה וכשרונותיו הברוכים את מסורת הנגלה והנסתר של ברסלב מאת האריות הגדולים בני החבורה הטהורה של מוהרנ"ת זיע"א, ה"ה תלמידיו רבי נחמן מטולטשין, רבי אברהם בער נכד רביה"ק, רבי נחמן הרב מטשעהרין, רבי משה ברסלבר ועוד.

בהמוט מוסדי עולם, עם עלות הכורת על יהדות אירופה, ובתוכם רוב מנינה ובנינה של ברסלב שנכחדו על מזבח קדושת שמו יתברך, הותיר ה' לנו לפליטה "נר אחד אשר האיר את כל הגולה" (ראה לעיל בפרקו של החסיד רבי יצחק ברייטער) והבעיר מחדש את שלהבתו של רבינו.

ובחסדי ה' דבריו עשו ועושים פירות עד ימינו אנו, כאשר רוב ככל משפיעי אנ"ש מהדור האחרון הינם תלמידיו ושומעי לקחו ותלמידיהם. עליו ניתן לקרות "ברוך אשר יקים את דברי התורה – תורת הננמ"ח – לעשות אותם", ואמרו אחריו כל העם 'מקודש'.

נצטט בזה כמה מגדולי אנ"ש החיים עמנו לאורך ימים טובים, שעוד זכו להתבשם מאורו הזך של רבי אברהם ושתנו מפיו:

הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א

הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר

מבאי ביתו של רבי אברהם היה רבי יעקב מאיר שליט"א ומשומעי לקחו, ואף קבע איתו שיעור בליקו"מ, ורבות מספר אודות החידוש הגדול שהיה בהנהגותיו וביישוב דעתו המופלאה שאין כדוגמתה. וכך מספר בספרו "אוסף אמרים", על אותו ערב שבת קודש, בו גלו תושבי העיר העתיקה על מטלטליהם מהעיר העתיקה שנכבשה, לעבר שכונת קטמון, תוך כדי אנדרלמוסיא נוראה ששררה בכל:

היחידי שלא איבד עשתונות גם במצב חמור וקשה כזה, וזכר לקחת עמו יין לקידוש היה רבי אברהם שטערנהארץ, כאשר חוץ משתי הלכות ללחם משנה ובקבוק ליין וכוס עבור קידוש לא לקח עמו מאומה, כי לא דאג דאגת מחר רק מה שנצרך לו עתה לדבר מצוה לקח עמו. רבי אברהם ברוב צדקותו ותמימותו עמד כמתמיה איך ייתכן ששאר האנשים לא זכרו לקחת עמם יין לקידוש!?

עוד מספר הרי"מ בספרו, על עבודת התפילה הנוראה של רבי אברהם - אליה היה עד קבוע - מתוך דביקות ושמחה עילאית:

כשהיה רבי אברהם מתפלל, הייתי עומד ומביט בו מלא התפעלות, איך שמתפלל בהתלהבות ובקול, עם רגש עצום. בכל שעת התפילה היה עומד על אף תשעים שנותיו, והיה רוקד כפשוטו, אמנם הוא לא שם לב לכך שהוא מרקד, אך עיני ראו ולא זר איך שהתרומם מרוב שמחה מתוך דביקותו בתפילה להשי"ת!

הרה"ח רבי שמואל משה קרמר שליט"א

הרה"ח ר' שמואל משה קרמר

בערוב ימיו של רבי אברהם עוד זכה רבי משה קרמר שהיה אז מקורב עול ימים, לקבוע איתו חברותא בליקו"מ אחת לשבוע. רבי משה מתאר את סדר לימודם כך: "רבי אברהם שזקן ושבע ימים היה כבר, היה לומד לפנינו מתוך זכרונו, כשהוא מצטט בע"פ את סימני הליקו"מ אחד לאחד ומבארם. ומעולם לא הוצרכנו לתקנו אפי' פעם אחת מחמת טעות או אי דיוק בלשון רבינו בליקו"מ!".

וכך כותב עליו רבי משה בהקדמתו לקונטרס "חדי רבי שמעון" שיצא לאור בשנת תש"מ:

כי השריד משני דורות שלפנינו, שזכה עוד להכיר רוב רובם של תלמידי מוהרנ"ת ז"ל ה"ה הרב הגאון החסיד הישיש ר' אברהם שטערנהארץ זצ"ל נכד מוהרנ"ת זיע"א (שזכינו כאן בארה"ק ליהנות מאורו ולקבל תורה מפיו), אשר היתה הורתו ולידתו גידולו וחינוכו בקדושה אצל ענקי הרוח גדולי ומפורסמי אנ"ש, ה"ה נכד רבינו ז"ל ר' אברהם בער זצ"ל, וסבו (מצד אמו) הרב הגה"ק אב"ד טשעהרין ז"ל וכו' וכו'.

והם הם, שעמדו על גדלותו והעריצוהו וכבדוהו ורוממוהו להיות "בעל תפלה" בר"ה באומן, ולהיות הוא הדורש במקהלות ואומר התורה בפני כלל הקיבוץ הק' באומן בר"ה. ואשר בתפילותיו ולימודיו הנפלאים אשר היו בהתלהבות עצומה ובמתיקות ונעימות נפלאה הכה שרשים בלב כל אנשי הקיבוץ, עד אשר אנ"ש

אלה שהיו נפוצים וגרים במקומות מרחוקים היו שואבים כל חיותם ועבודתם את השי"ת בכל שנה מהרשימו הק' שנשארה בלבם בר"ה והתפלות והלימודים של רא"ש ז"ל. - כאשר כל תורותיו של רבינו ז"ל וליקוטי הלכותיו של סבו מוהרנ"ת ז"ל, היו שגורים על פיו וחקוקים על לבו - - -

ובאמירת התורה שלו ברבים הי' מקיים "שימה בפיהם", כי היה מבארם בהסברה נפלאה עד שהיה מכניס הכנת דברי רבינו ז"ל העמוקים גם בפשוטי עם ביותר. - הוא הי' דמות של ברסלבר חסיד אמיתי כפי אשר קלט והטביע בדמו מרוחם הקדושה של גדולי תלמידי מוהרנ"ת ז"ל. - הוא היה רוח החיה באומן חמישים ראשי-שנים רצופים... ודעתו דעת התורה - דעת ברסלב טהורה כמוהו, שאין שני לו בדורנו! ...

אף גם במכתב, שציטוט ממנו הובא לעיל, מרחיב רבי משה כך:

... שמורנו הרה"ח הישיש ר' אברהם שטרנהארץ ז"ל נכד מוהרנ"ת, והרב מטשעהרין (שהיה היום יום הלולא דיליה), והתגדל ממש אצל תלמידי מוהרנ"ת ז"ל, והיה גדול בתורה ובמעשים, והרה"ח ר' שמואל שפירא זצ"ל אמר עליו שכל הליקוטי מוהר"ן הוא אצלו בבחינת "שכל הנקנה" (כמובא בליקו"מ סי' כה), והיה בקי בע"פ בכל הליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות וכו' וכו' ...

(מתוך אוצר ספרי מכתביו של הרה"ח רבי משה קרמר העתיד לצאת לאור עולם בקרוב אי"ה)

הרה"ח רבי אלעזר מרדכי קעניג שליט"א

הרה"ח ר' אלעזר מרדכי קעניג

לא אחת היה התלמיד הגדול רבי גדליה, שידו לא זזה מתוך ידו של רבי אברהם, מביא עמו את בנו הגדול רבי אלעזר מרדכי בביקוריו אצל רבו המובהק, כדי שיבשם אף הוא את עיניו במאור פניו ונועם אמריו של החסיד המופלא, ואכן בתקופה האחרונה לימי חיי רבי אברהם עוד הספיק הרה"ח רבי אלעזר מרדכי לשתות לרוויה מן היין המשומר וזכה לקנות קניין בנפשו מאוצרו של רבי אברהם.

בדברים שנשא הרה"ח רבי אלעזר מרדכי באחד מימי ההילולא קדישא דרבי אברהם, אשר נחגג בקהילת חסידי ברסלב דעיה"ק צפת ת"ו, הפליג בעניין תקפו וגדולתו של אותו זקן, שלמחיה שלחו ה' להחיות עם רב בדורנו דור יתום וכלשונו:

כהיום הזה יכולים אנו להתבונן ביותר בחסדי ה' יתברך שריחם על דורנו דור יתום ושלח לנו את מו"ר עטרת ראשנו זיע"א, הוא הגבר אשר זכה לשמש ולקבל מבני

גאון עוזנו מוהרנ"ת זיע"א ומכל גדולי תלמידיו הק', והוא אשר זכה להעביר מדור תלמידי מוהרנ"ת זיע"א לדורנו את מסורת רבינו הק' בצורה מדוייקת.

* * *

"אין עושים נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם" אמרו חז"ל (שקלים ז.), זכרו הגדול של רבי אברהם אשר לא יסוף, מתבטא בעצם ההתחדשות הגדולה שהביא לחבורות אנ"ש בדורו, ובדבריו שעשו פירות בכל מקום בואו, ולהתעוררות והיקיצה הגדולים של כל ענייני הנחל נובע, שהתרחשו עם הופעתו.

ואלו מוסיפים על הראשונים, תלמידי הגדולים ושומעי לקחו שהאירו עולמה של ברסלב בקומתם, ביניהם נמנים רוב ככל משפיעי אנ"ש בדור האחרון ובדורנו, הם הם זכרוננו ונרו הממשיכים להאיר את אורו הנצחי של רבינו הקדוש, אשר העיד "מיין פיאריל וועט ששוין טלואין ביז משיח וועט קומען" (= האש שלי תוקד עד ביאת המשיח) בב"א.

התפילות שבוקעות רקיעים

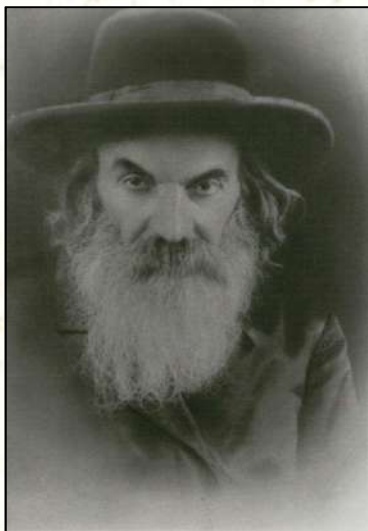
פרסום ראשון: ביטויי הערצה נדירים מאת האדמו"ר רבי שלומק'ה מזוועהיל זצ"ל על יקר מעלתו של פאר אנ"ש החסיד המופלא רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל

הרבי מזוועהיל בא לשמוע

היה זה באחד מימי ראש השנה הקדושים. תפילותיהם המרוממות של אנשי שלומנו התקיימו בגיל וברעדה בחצר ה'חורבה' המפורסמת בעיר העתיקה שבירושלים, ושמען הלך ונישא ברחבי עיר הקודש.

רבי אברהם שטרנהארץ, שמזה כחמישים שנה משמש כשופרו של רבינו – בעל תפילה בקיבוץ הקדוש באומן, נמלט זה עתה מגוב האריות הסובייטי לארה"ק, כבר בשנה הראשונה לבואו התקבל בהתלהבות מרובה ע"י אנ"ש אשר העלוהו לשרת בקודש כש"ץ בתפילות הימים הנוראים.

קולו המשתפך של רבי אברהם מהדהד בחללה של חצר החורבה, ובאותה שעה עושה רבי שלומק'ה מזוועהיל את דרכו, בחרדת הדין, לעבר הכותל המערבי, כמנהגו בקודש בכל עתות רצון.

הרבי רבי שלומק'ה מזוועהיל

והנה נפנה הרבי מזוועהיל אל מלווהו, קרוב משפחתו הרה"ח ר' אליעזר עקשטיין, וקורא אליו בהתעוררות: "הבה ניגש לחצר ה'חורבה' לשמוע 'בעל תפילה' אשר שערי שמים פתוחים לפניו..."

"ומיום זה ואילך" היה מספר הרה"ח ר' אליעזר עקשטיין, "דבקתי ברבי אברהם לשמוע אל רינתו, תפילתו ותורתו... כך זכיתי להתוודע ולהתקרב לאורו של רבינו הקדוש..."

(מפי הרה"ח ר' אליעזר עקשטיין ז"ל ויבדלחט"א בנו רבי יחזקאל, והרה"ח ר' אברהם הרשלר שליט"א)

משלוח ל'קרימנטשוקער רב'

הערכתו המיוחדת של הרבי מהר"ש מזוועהיל לרבי אברהם ראש החבורה הברסלבאית בירושלים, באה לידי ביטוי מוחשי מידי שבת בשבתו, כאשר בכל ערב שב"ק היה הרבי מזוועהיל שולח במיוחד ממזכרכי השבת אשר הכין לרבי אברהם.

נכדו רבי אברהם גולדמן זצ"ל (שברבות השנים מילא את מקומו כרבי מזוועהיל) אשר לא אחת שימש כשליח זקינו למצוה זו, סיפר כיצד היה רבי שלומק'ה מצוהו להעביר את מתנתו ל'קרימנטשוקער רב', כפי שכינה את רבי אברהם, על שם כהונתו רבת השנים כרב ודיין בעיר קרימנטשוק שבאוקראינה.

הרה"ח ר' אריה אלבוים שליט"א מספר אף הוא, על אותה פעם בה היה הוא השליח להביא בקבוק יין מלא מבית הרבי מזוועהיל, שדר בקצה שכונת בית ישראל בואכה רחוב שמואל הנביא, אל רבי אברהם שישב ועבד את בוראו לא הרחק משם, ב'מערת שמעון הצדיק', שם היה מכין עצמו מדי עש"ק, הוא וחבורת העובדים דאנ"ש, לקבל עליהם קדושת השבת בסילודין ובהכנה דרבא.

(מפי הרבי מהר"א מזוועהיל זצ"ל ויבדלחט"א הרה"ח ר' אריה אלבוים שליט"א כפי שסיפרו להרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטיין שליט"א)

"הוא נרדף בתור רב ודיין"

בימים האחרונים נחשפים מסמכים נדירים מתקופת בריחתו החפוזה של החסיד הגדול רבי אברהם שטרנהארץ מאימי רדיפות המשטר הקומוניסטי ברוסיה. היה זה לאחר תקופה ארוכה ונוראה, בה ניהל רבי אברהם במסירות נפש את ענייני היהדות בכלל וענייני רבינו הקדוש - הקלויז והציון הקדוש, באומן, תחת ציפורני הקומוניסטים ההולכים ומתהדקים, עד אשר הגיעה ההוראה מגבוה "לטפל בשטרנהארץ ראש החבורה", מה שאילץ את רבי אברהם להמלט כל עוד נפשו בו.

באותם ימים החלה פעילות עניפה וחובקת עולם להוצאתו של רבי אברהם מאחורי חומות הברזל, והעלאתו לארץ הקודש תמצית כיסופיו, חברו לכך תלמידו רבי הירש

ליב ליפל, רבי שמואל הורביץ, רבי יהודה ליב רוזנפלד, הגרש"פ פולנסקי הרב דטעפליק והרב רבי חיים ליב אויערבך ר"י 'שער השמים' אביו של הגרש"ז זצ"ל. ובס"ד הצליחה הפעילות ברגע האחרון להצילו מטלפיהם של מלאכי החבלה הקומוניסטים (על סיפור מופלא זה ראויה יריעה נפרדת ועוד חזון למועד אי"ה). בין הגורמים החשובים שנרתמו לעזרת הארי שבחבורה הכלוא במסגרים, היה הרבי הקדוש מזוועהיל זצוק"ל שפנה ב'מכתב מיוחד' לגורמים האחראים, לאשר את עלייתו של רבי אברהם שטרנהארץ "הנרדף מצד הבולשביקים" (ראה צילום כתי"ק):

ב"ה

הנני מאשר בזה כפי ששמעתי מפי אנשים הנאמנים, כי הרב ר' אברהם שטרנהארץ הוא משנים רבות מורה הוראות בעיר טשעהרין, ועתה מתגורר באומין, והוא נרדף מצד הבולשבים בתור רב ודיין.

ירושלם י"ב טבת

תרצ"ד

נאם שלמה בהר"מ

זלה"ה גאלדמאן

